מפניני הפרשה - מאמר

מורשה קהילת יעקב!

מובא במדרש ויקרא רבה שיהודי פנה לרבי ינאי בתביעה: "מדוע אתה מעכב בידך את הרכוש שמגיע לי?" כשתמה על כך רבי ינאי, טען אותו יהודי: "הרי הפקידו בידך את כספי ירושתי ואינך מוסרם לידי!"

רבי ינאי טען שאינו מכירו כלל וכי מימיו לא קיבל כספי ירושה, ולא קיבל מעולם לאתר יורשים ולמסור להם את הירושה.

אולם היהודי עמד על שלו: "**עברתי מאחורי התלמוד תורה ושמעתי את הילדים משננים תלמודם - תורה ציוה לנו משה מורשה קהילת יעקב - התורה היא ירושה לכלל ישראל ולא רק לרבי ינאי. אם כן מדוע אתה יודע יותר ואני פחות...אילו היית מקבל הון עתק למוסרו ליורשי עשיר שנפטר – הרי היית מחפש אחריו, מאתר אותו, שולח אחריו שיבוא. ועתה הנה יש לך חלק רוחני עצום ורב כדי לחלקו וללמדו – מדוע אתה מניח לו להישאר בור ועם הארץ, מדוע לא איתרת אותי ולא שלחת אחרי ולא לימדתי אותי?!!**"

למעשה זה אחד הפירושים של המשנה במסכת אבות בפרק ב' משנה ח': "**אם למדת תורה הרבה, אל תחזיק טובה לעצמך**"- כלומר אומרים לאדם, אל תשמור את הידיעות שרכשת בתורה הקדושה לעצמך – "**כי לכך נוצרת**" - להפיץ את התורה וללמדה.

בספר "בינה לעיתים" חלק ב' מבאר מחבר הספר הרב עזריה פינ"ז את הפסוק בתהלים מזמור צב': "**שתולים בבית ה' – הרי הנשמה הייתה שתולה בגן עדן ונהנתה מזיו השכינה, ומדוע הורידוה לעולם השפל, שהוא בחזקת – בחצרות אלוקינו? התשובה היא – יפריחו!! להפריח את האחרים, בעולם העליון הנשמה נהנתה לבדה, לעצמה ולכן ירדה לעולם זה כדי להועיל לזולת**" ורמז לזה: "**אדם לעמל יולד**" – לעמל ראשי תיבות – ללמוד על מנת ללמד.

ובגמרא במסכת ראש השנה דף כג. מובא שכל הלומד תורה ואינו מלמדה, דומה להדם במדבר – מדוע?

מפני שהרי מדוע נתן ה' יתברך ריח טוב בהדם, אם לא כדי שייהנו ממנו הבריות, ובשביל מה נברא ההדם אם לא לניחוחו. בלעדיו הוא כל שיחי הסרק, שהרי מלבלב הוא ומפיץ את ריחו, אבל היכן? במדבר היכן שאין מי שיהנה מריח זה. כמה כואב הלב, הניחוח מבוזבז לריק, אין תכלית ואין יעוד ותועלת בקיומו.

ב "ספר המשלים" של רבי יוסף גיקטיליא מובא משל נוקב יותר על כך: "**למה דומה השתיקה בחכם, אם אינו מוסר מחוכמתו לאחרים – למי שיש לו באר מים חיים, ומניח את בני עירו למות בצמא!!**"

יש המסתתרים מאחורי הטענה שיש תלמידים עם קשיי למידה, שלא יועיל כלל ללמדם תורה. האם יש לטענתם יסוד?

בגמרא במסכת סנהדרין צא: מובא שכל המונע הלכה מפי תלמיד כאילו גוזלו מנחלת אבותיו, שנאמר: "**תורה ציוה לנו משה מורשה קהילת יעקב**" – ירושה היא לכל ישראל.

מבאר המהרש"א על הסוגיא שם "**המונע הלכה מפי תלמיד – כגון שאינו מלמדו כרבי פרידא עליו מובא במסכת עירובין נד: שלימד תלמיד שהיה קשה הבנה ארבע מאות פעם כל דבר – עד שרווה את צימאונו**". מדוע כל זה – נראה לומר שהדבר מלמד אותנו עד כמה חשוב שימור המשכיות התורה לעם ישראל!!!

בין אדם לחבירו

למדנו שבדרך כלל אסור לאדם לספר לאשתו וכן להיפך דברי רכילות. נדגיש שאין לראות בהימנעות מסיפור לשון הרע לאשה/לאיש משום פגיעה באמון ההדדי ביניהם. יתרה מזו, סיפור דברי גנות (ידיעות שיש בהם גנאי או רגשות שליליים וכדומה) אינו מסייע ליצירת קשר בריא וחיובי.

אולם בכל זאת, כאשר הבעל או אשה זקוקים לתמיכה רגשית בעמדם בפני קשיים, הרי זה טבעי ביותר לצפות לסיוע מבת או בן הזוג. דיבור או שמיעה בתנאים כאלו כוונתו לתועלת, וברור שהוא מותר.

שואל ומשיב

שאלה: השם של החג "שמיני עצרת" - מהי המשמעות של העצרת?

תשובה: "עצרת" הוא מלשון "עֲצָרָה", שביום זה מתאספים לעצרת סיכום ופרידה ממסלול החגים השנתי. המסלול נפתח בחג הפסח שבו יצאנו ממצרים, ממשיך לחג השבועות יום מתן תורה, ממשיך לראש השנה ויום כיפור, ימי זיכרון, תשובה וכפרה, ומסתיים בחג הסוכות, חג האסיף, שבו אנו אוספים את כל הפירות הגשמיים והרוחניים של השנה ושמחים בהם, ומתוך כך מתפשטת שמחה וברכה לכל העולם.

בשמיני עצרת, לקראת סיום הכל, אנו חוזרים ומתכנסים לעצרת פרידה. ולפי פירוש רש"י לויקרא כג לו: -"**משל למלך שזימן את בניו לסעודה לכך וכך ימים, כיוון שהגיע זמנם להיפטר, אמר: בָּנַי, בבקשה מכם עכבו עמי עוד יום, קשה עלי פרידתכם. מבחינה זו ראוי לשמוח ב"שמיני עצרת"** - יותר מבשאר החגים, מפני שביום זה, נחתם סדר ההתעלות של החגים, ואנו זוכים לשיא הקִרבה והדבקות בה'. והשמחה בו כבר אינה תלויה במצווה מסוימת כמצוות הסוכה או ארבעת המינים, אלא בעצם העובדה שאנו בניו ועמו של ה'.

ובעצרת פרידה חגיגית זו, שבה אנו מתייחדים עם ה' אלוקינו באופן מיוחד, נתן לנו ה' את האפשרות לאצור ולנצור בנשמתנו לעד את כל האור שזכינו לקלוט במשך השנה שעברה. ומתוך כך אנו יכולים להמשיך להתעלות בשנה הבאה. ובשונה משביעי של פסח עליו נאמר: "**וְיוֹם הַשְּׁבִיעִי עֲצֶרֶת לַה' אֱלֹהֶיךָ**" - שאת כל האור שאנו אוספים וקולטים בימי הפסח אנו מוסרים לה' אלוקינו, שהוא ישמור אותו עבורנו, כי עדיין איננו ראויים ויכולים לאצור אותו בקרבנו. בשמיני עצרת, לאחר סיום מסלול החגים, אנחנו זוכים למדרגה שבה אנחנו יכולים לזכות לאצור בקרבנו לנצח את כל האור והטוב שקלטנו במשך השנה, שנאמר: "**בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי עֲצֶרֶת תִּהְיֶה לָכֶם**".

והיום השמיני הוא היום המתאים, שכן העולם הזה, עולם הטבע, קשור למספר שבע, שהטבע כולו נברא בשבעה ימים, ולכל דבר בו יש סוף וקץ. וכדי לאצור את כל הטוב והאור האלוקי שמתגלה בו, צריכים להתקדש ולהתעלות אל המדרגה שמעל הטבע והזמן, שקשורה למספר שמונה. (עפ"י פניני הלכה)

מפניני הפרשה - רעיון

עין בעין יראו

"...**לעיני כל ישראל: בראשית ברא אלקים**...". האמירה והידיעה לא תמיד מזדהים. יש אדם שאומר בפיו מה שאומר, ואפילו משמיע לאזניו מה שמוציא מפיו, ואפילו שמכוון בליבו למה שפיו מדבר, עדיין אין זו הוכחה, כי יודע הוא ידיעה ברורה, שאמנם כך הוא כמו שהוא אומר.

מספרים על הצדיק מברדיצ'וב שכשבא פעם מבית רבו לבית חותנו, שאלו חותנו: מה למדת שם בבית רבך? השיב לו: למדתי, שיש בורא כל עולמים. קרא חותנו למשרתת שבבית ושאל אותה: האם את יודעת שיש בורא עולם? והיא השיבה: בודאי. אמר לו הצדיק מברדיצ'וב: היא אומרת, ואני יודע.

אנחנו אומרים בכל יום "**שמע ישראל**" וכן "**המחדש...בכל יום תמיד מעשה בראשית**", ועדיין אין זו הוכחה שאמנם יודעים אנו ידיעה ברורה ומוחלטת שכן הוא, כלומר: ידיעה שאינה רק אמונה בלבד – כל ישראל מאמינים בני מאמינים הם – אלא גם בבחינת "**אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלוקים אין עוד מלבדו**". וזו היא התכלית של "**שמע ישראל**". ובדרך רמז מובא ש "שמע" הוא ראשי תיבות: "**שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה**".

לעתיד לבוא יבואו כל ישראל למדרגה של ראיה, ככתוב בישעיה מ': "**ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדיו כי פי ה' דבר**", "**כי עין בעין יראו בשוב ה' ציון**". ומעין זה יש בשמחת תורה, לאחר שעברו כל ישראל את העבודה של ראש השנה ויום הכיפורים וחג הסוכות. כשמסיימים את התורה בשמת תורה מחברים אותה מיד עם ההתחלה.

זוהי מטרת התורה, אשר "**לעיני כל ישראל**" יהיה "**בראשית ברא אלוקים**" לא באמירה בלבד ואף לא בסתם אמונה, אלא בראייה ברורה, "לעיני כל ישראל".

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

הרב אבירם אברהם בן זיוה חריב ז"ל הי"ד

משה בן קלרה ירקוני ז"ל | יעיש חנניה בן לאה עמור ע"ה

מסעוד בן קוקה סבאן ז"ל | עזיז בן זאגי ומאיר גורי ז"ל

רחמים (רמי) חיים בן שרה אליצור ע"ה

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

חיה לאה בת רחל ומנחם אברמן ז"ל

ברוריה בת אויכון עלישיוב ז"ל | נעימה בת שרה שרון ז"ל

מרים בת שרה אילוז ע"ה | שמחה בת מסעוד בן אלי ז"ל

יוכבד בת תג'ר ברוכיאן ז"ל | רינה בת שרה לוזון ז"ל

בס"ד כא' לחודש תשרי ה'תשפ"ז
שנה שלושים ושתים גיליון מס' 04
יוצא לאור על ידי שמעון בוחניק
רב קהילה בישוב חשמונאים

חשמונאים (שעון קיץ)
כניסת השבת: 18:06
יציאת השבת: 19:02
זמן רבנו תם: 19:47

קול ששון
פרסומים תורניים
בהלכה, הגות, אגדה ופרשת שבוע
ע"ש ששון בן שמחה לבית בוחניק ז"ל

שבת קודש
שמיני עצרת ושמחת תורה
"וזאת הברכה" (דברים לג')
"בראשית ברא ה'" (בראשית א')
מפטירים
"ויהי אחרי מות משה"
(יהושע פרק א')

מהלכות שנים מקרא ואחד תרגום, וגבורות גשמים עפ"י שו"ע ואחרונים

שנים מקרא ואחד תרגום - הקדמה

בגמרא ברכות ח. אמרו: "לעולם ישלים אדם פרשתו עם הציבור שנים מקרא ואחד תרגום, ואפילו עטרות ודיבון, שכל המשלים פרשיותיו עם הציבור משלימים לו ימיו ושנותיו".

כך פסק הרמב"ם בהלכות תפילה ונשיאת כפיים, וכן נפסק בטור ובשו"ע סימן רפה - א', שאף על פי שאדם שומע קריאת התורה כולה מפי השליח צבור בכל שבת, חייב לקרוא לעצמו בכל שבוע פרשת אותו שבוע, שנים מקרא אחד תרגום. דבר זה הוא מדינא וחיוב גמור, כמו שכתב בספר "כף החיים", ובאמת שדין זה הוא מוסכם בראשונים, והובא בספר הלכות גדולות, וברי"ף וברא"ש ובמרדכי, האגודה, התוספות, רבינו יונה, רבי יהודה החסיד, הרמב"ם, הסמ"ג, ועוד. ולא כמו שכתב בספר "לחם תמודות", שלא כתבה הרמב"ם אלא לכתחילה.

בספר 'שולחן הפנים' כתב שהוא פלא בעניו מי מתיר לכמה תלמידי חכמים ומשכילים ונבונים ויודעי ספר הפוטרים עצמם מחיוב זה...

פרטי הלכות

א. אעפ"י שאדם שומע את כל הפרשה בכל שבת מפי הש"ץ, חייב לקרותה לעצמו, שנים מקרא ואחד תרגום. החובה היא גם למי שעוסק בתורה כל היום. אמרו חז"ל בברכות ח: "כל המשלים פרשיותיו עם הציבור, מאריכים לו ימיו ושנותיו". והנשים פטורות מזה. (ילקוט יוסף שבת)

ב. גם מי שלא מבין את התרגום, צריך לקרוא את הפרשה שנים מקרא ואחד תרגום. וטוב שילמד גם את פירוש רש"י. (ילקוט יוסף שבת)

ג. יש נוהגים לקרא כל יום אחר התפילה קצת מהפרשה, שנים מקרא ואחד תרגום, ולסיים בערב שבת, ואפשר להתחיל קריאת שנים מקרא ואחד תרגום ממנחה של שבת אחרי התפילה. (ילקוט יוסף שבת)

ד. מנהג חסידים ואנשי מעשה לקרוא את כל הפרשה שנים מקרא ואחד תרגום בערב שבת ברצף, מבלי להפסיק באמצע לשום דבר. על כל פנים ראוי ונכון להשלים לקרא את הפרשה לפני שיושבים לאכול בשבת, אך פשוט שאין לעכב מחמת זה האכילה עד חצות. ואם לא השלים קודם האכילה, ישלים אחר האכילה עד המנחה, ויש אומרים עד רביעי בשבת, ויש אומרים עד שמיני עצרת. (ילקוט יוסף שבת)

ה. אף שאין לקרא מקרא בלילה, ליל שבת ויו"ט יוצאים מן הכלל, לכן מי שזמנו דחוק, יכול לקרא שנים מקרא ואחד תרגום בליל שבת, ומותר לקרא פרשת וזאת הברכה בליל שמחת תורה. (ילקוט יוסף שבת)

ו. מי שהשעה דחוקה לו ביותר, נכון להורות לו שיקרא בלחש את כל הפרשה עם השליח ציבור הקורא בתורה, פסוק בפסוק, ושוב יחזור ויקראנה פעם שניה בביתו, ואחר כך יקרא פעם אחת את כל התרגום, ויצא ידי חובתו. אבל אין לסמוך על מה ששומע קריאת הפרשה.

ז. אין צורך לקרוא פרשה שנים מקרא ואחד תרגום של יו"ט, זאת פרט לפרשת "וזאת הברכה" שקוראים בשמחת תורה. (ילקוט יוסף שבת)

ח. אבל בתוך שבעה ימי האבלות, חייב לקרוא שנים מקרא ואחד תרגום. מפני שחייב להשלים פרשיותיו עם הציבור ורצוי שיקרא זאת בערב שבת או בשבת. (ילקוט יוסף שבת)

ט. הקורא שניים מקרא ואחד תרגום אינו חייב לקרא את ההפטרה, אך המנהג לקרא את ההפטרה פעם אחת. (ילקוט יוסף שבת)

הזכרת גבורות גשמים

מתחילים להזכיר גבורות גשמים – כלור "משיב הרוח ומוריד הגשם" - החל מברכה שניה בתפילת מוסף של יום טוב בשמיני עצרת, עד תפילת מוסף של יו"ט ראשון של פסח.

הסיבה לכך שקבעו לאומרו בברכה שניה הוא - מפני שיש בברכה זו תחיית המתים והגשמים הם חיים לעולם כתחיית המתים.

אומנם היה ראוי להזכיר גבורות גשמים מיו"ט הראשון של חג סוכות שנידונים בו על המים, אלא שמאחר והגשמים הם סימן קללה בחג הסוכות, שאי אפשר לשבת בסוכה בשעת הגשם אין מזכירים הגשם עד עבור שבעת ימי ישיבה בסוכה. ראוי היה להתחיל להזכיר מיד בליל שמיני עצרת, אלא שבתפילת ערבית לא כל העם נמצא בבית הכנסת, אם כן רק חלק יזכירו ויעשו אגודות, אגודות. מדוע אין מזכירים בשחרית? מפני שאין להזכיר את גשם עד שיכריז השליח ציבור בקול רם מוריד הגשם קודם התפילה, ואת זה אי אפשר להכריז בשחרית מפני שצריך לסמוך גאולה לתפילה.

א. בימות הגשמים, אם לא אמר "מוריד הגשם", מחזירים אותו. במה דברים אמורים שלא הזכיר טל, אך אם הזכיר טל, אין מחזירים אותו.

ב. אדם שמסופק אם אמר "מוריד הגשם" בימות הגשמים, לאלו שנוהגים לומר "מוריד הטל" בימות החמה, אינו חוזר. לאלו שאינם נוהגים לומר בימות החמה "מוריד הטל", כל שלושים יום - חוזר, מפני שבודאי אמר כשגרת לשונו ולא הזכיר לא טל ולא גשם, ולאחר שעברו שלושים יום אינו חוזר. (שו"ע ורמ"א)

ג. בימות הגשמים אם לא אמר 'משיב הרוח ומוריד הגשם', והמשיך לומר מוריד הטל, אם נזכר באמצע הברכה, טוב שיזכיר שם גבורות גשמים וימשיך בתפילה. ואם בירך 'מחיה המתים', ימשיך 'אתה קדוש' ואין לומר 'למדני חוקיך' ולחזור מ'אתה גיבור'.

ד. לנוהגים לא להזכיר טל בקיץ, אם השמיט גבורות גשמים, ונזכר באמצע ברכה יחזור ויזכיר גבורות גשמים ואם אמר 'ברוך אתה ה' יסיים "למדני חוקיך" ויחזור להזכיר גבורות גשמים. ואם התם מחיה המתים, יזכיר גבורות גשמים בין ברכה לברכה.

פינת העורך

"**תורה ציוה לנו משה, מורשה קהילת יעקב**" (פרק לג' – ד') בגמרא מסכת ברכות סג: אמרו: "**חרב על הבדים, ונואלו**" (ירמיהו נ' לו') – כלומר הרב תבוא על תלמידי חכמים שלומדים בדד בלי "**חברותא**". "**ונואלו**" - אף מטפשים. וביאר בספר דרכי שלום שזו כוונת הפסוק בפרשתנו: "**תורה ציוה לנו משה**", אבל "**מורשה**" – כיצד ינחלוה? רק אם ילמדו את התורה ב"קהילת יעקב", בצוותא!, מדוע? כי זו הדרך היחידה ללימוד מעמיק מבורר ואמיתי!!!

ברכות מכל הלב

ברכות מעומק הלב וברכת מזל טוב לאריאל ומרים שרם הי"ו לרגל הולדת בנם יהודה אשר הי"ו והכנסתו בעיתו בבריתו של אברהם אבינו ע"ה.
יהי רצון שיזכו לגדלו יחד עם כל ילדיכם - באושר, שמחה ונחת לאהבת תורה ויראת שמים, וימצאו חן ושכל טוב בעיני אלוקים ואדם.
לסבים ולסבתות – יהי רצון שתרוו נחת מכל יוצאי חלציכם בבריאות ושמחה.

ברכות מכל הלב

ברכות מעומק הלב וברכת מזל טוב לשמואל ודבורה אילוז הי"ו לרגל אירוסי בתם ליזי (עליזה) הי"ו עם בחיר ליבה פנטה אילאו הי"ו
יהי רצון מלפני שוכן מרומים שיזכו לחופתם בקרוב ויזכו להקים בית נאמן וכשר בישראל המושתת על יסוד איתנים של אהבה ויראת שמים לתפארת עם ישראל.

אסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא

"שונה הלכות" – הלכה ומקורה

חובת קביעת עיתים לתורה

מקור בנביא

מדברי החיזוק, שאמר הקב"ה ליהושע, פרק א' פסוקים ח' וט' עם כניסת עם ישראל לארץ ישראל לכובשה, נקבעו יסודות רבים בקשר למצוות תלמוד תורה: **"לא ימוש ספר התורה הזה מפיך והגית בו יומם ולילה למען תשמר לעשות ככל הכתוב בו כי אז תצליח את דרכך ואז תשכיל: הלוא צויתיך חזק ואמץ אל תערץ ואל תחת כי עמך ה' אלוקיך בכל אשר תלך".**

מקור בתלמוד

מהי המשמעות העולה ממילות הפסוק ביהושע: "לא ימוש ספר התורה הזה מפיך", וכיצד תוכנו משתלב עם הפסוק בתורה: "ואספת דגנך ותירשך ויצהרך". בגמרא במסכת ברכות לה: מובאת מחלוקת בין רבי ישמעאל לבין רבי שמעון בר יוחאי בעניין זה.

לדעת רבי ישמעאל מצוות תלמוד תורה משתלבת עם דרכו של עולם כך: אדם צריך לדאוג לצורכי הפרנסה כדרכו של עולם, כפי ההכרח, שהרי אם לא ינהג כך, הוא עלול לבוא לידי צורך הבריות וסופו להתבטל מדברי תורה, ובשאר הזמן לעסוק בתלמוד תורה. לעומתו, לדעת רבי שמעון בר יוחאי, הפסוקים הנ"ל מתארים שני מצבים של עם ישראל. במצב בו עם ישראל עושים את רצון ה', מתקיים: "לא ימוש ספר התורה הזה מפיך" הם עוסקים בתלמוד תורה, ומלאכתם נעשית על ידי אחרים. ובמצב בו עם ישראל אינם עושים את רצון ה', מתקיים הפסוק: "ואספת דגנך..." ויתרה מזאת מלאכת אחרים נעשית על ידם.

אביי מסכם שבמציאות הרבה עשו כשיטת רבי ישמעאל והצליחו בכך, ויש שניסו לעשות כשיטת רבי שמעון בר יוחאי ולא הצליחו בזה. ומשמע שלדעת אביי ההלכה היא כדעת רבי ישמעאל.

"אמר אביי הרבה עשו כרבי ישמעאל ועלתה בידן כר' שמעון בן יוחי ולא עלתה בידן א"ל רבא לרבנן במטותא מינייכו ביומי ניסן וביומי תשרי לא תתחזו קמאי כי היכי דלא תטרדו במזונייכו כולא שתא..."

פסיקה להלכה

וכן נפסק להלכה ברמב"ם הלכות תלמוד תורה פרק א' הלכה יב': "כיצד היה בעל אומנות והיה עוסק במלאכתו שלש שעות ביום ובתורה תשע...". וכן פסקו הטור ומרן בשו"ע בסימן קנו: **"ואחר כך ילך לעסקיו דכל תורה שאין עמה מלאכה סופה בטילה וגוררת עוון שאם אין לו מה יאכל העוני יעבירנו על דעת קונו, ומכל מקום לא יעשה מלאכתו עיקר אלא עראי ותורתו קבע כמו שמצינו בחסידים הראשונים שהיו עושין מלאכתן עראי ותורתן קבע וזה וזה נתקיים בידן כי אין מעצור לה' להושיע ברב או במעט..."**

מקור בתלמוד

מהגמרא במסכת מנחות דף צט: משמע שאדם יוצא ידי חובת תלמוד תורה ע"י קריאת שמע שחרית וערבית. אבל מהמשך הגמרא שם למדים מפסוק זה לכאורה, שחייב אדם ללמוד תורה יומם ולילה. ניתן להסביר שהמידה הפחותה ביותר של תלמוד תורה היא אמירת קריאת שמע שחרית וערבית, כדברי רבי יוחנן בשם רשב"י, ומידה מרובה ביותר והיא להגות בתורה יום ולילה כדברי רבי ישמעאל בתשובתו לאחיינו.

ריטב"א

הריטב"א בנדרים ח. מפרש שאמירת קריאת שמע שחרית וערבית אדם יוצא ידי חובת תלמוד תורה, אבל זה רק לגבי מי שאין לו אפשרות ללמוד מעבר לכך. ו'אור שמח' על הרמב"ם בהלכות תלמוד תורה, פרק א' הלכה ב' מבאר שלמצוות תלמוד תורה יש גדר השייך לכלל והוא קריאת שמע שחרית וערבית. ודר המשתנה מאדם לאדם, לפי כישרונותיו ויכולותיו, כמו שהתורה מתייחסת במידה שונה לתלמיד חכם, מלך וכדומה.

מקור בתלמוד

עד כה עסקנו בגדרי מצוות תלמוד תורה. להלן נעסוק במצוות קביעת עיתים לתורה. הגמרא במסכת שבת דף לא. מתארת את מעמד הדין של איש מישראל בהגיעו לבית עולמו ואת השאלות שהוא נשאל. מלשון השאלה לגבי לימוד תורה משמע, שאין אדם נשאל על עצם לימוד התורה, אלא על קביעת עיתים לתורה. וכן על החשיבות שלימוד התורה יבוא ממקום של יראת שמים.

רש"י מבאר את החשיבות של קביעת עיתים לתורה, ומדבריו מתבאר מדוע אדם נשאל על קביעת עיתם לתורה ולא על לימוד התורה – אדם צריך לעסוק במלאכתו (דרך ארץ) לפרנסתו, אולם עשוי הוא להימשך לעסוק בזה כל היות ולא להותיר זמן ללימוד תורה, על כן צריך הוא להקדיש זמן קצוב וקבוע ללימוד וזה הוא **"קביעת עיתים לתורה"**.

מקור בתלמוד

מהגמרא בעירובין סה. עולה שלקביעות עיתים לתורה יש רמת חיוב גבוה, ולכן אדם שקבע זמן ללימודו ולא עמד בו, הרי זה כלווה אשר חייב לפרוע את חובו: **"רב אחא בר יעקב יזיף ביממא ופרע בליליא"**.

פסיקה להלכה בשו"ע

מרן פסק להלכה בשו"ע בסימן קנה' סעיף א' את החובה על כל אדם מישראל לקבוע עיתים ללמוד תורה וכי חייב הוא להקפיד על שמירת זמן זה של הלימוד, אפילו אם הדבר יגרום למניעת רווחים כספיים, והוסיף הרמ"א, שאף מי שאינו יודע ללמוד - מחוייב לכל הפחות לקבוע זמנים לישיבת בית המדרש: **"אחר שיצא מבית הכנסת, ילך לבית המדרש, ויקבע עת ללמוד, וצריך שאותו עת יהיה קבוע שלא יעבירנו אף אם הוא סבור להרויח הרבה. הגה: ואף מי שאינו יודע ללמוד ילך לבית המדרש ושכר הליכה בידו, או יקבע לו מקום וילמוד מעט במה שיודע ויחשוב בענייניו ויכנס בלבו יראת שמים..."**

משנה ברורה

במשנה ברורה בס"ק ב' תב שטוב שאדם יקבע את עת לימוד התורה לפני שיוצא לעיסוקיו: **"ויקבע - דאיתא בגמרא, כשמכניסין אדם לדין שואלין אותו - קבעת עתים לתורה? וטוב שיקבע העת מיד אחר התפלה משום ילכו מחיל אל חיל וכנ"ל, וגם דאם ילך מקודם לעסקיו חיישינן שמא ימשך ויתבטל קביעותו..."**

כף החיים

בספר כף החיים בס"ק ג' כתב את המקור למנהג לקבוע לימוד מיד אחרי התפילה ולומר אחריו קדיש דרבנן.

"וכתב העולת תמיד אות א', דהמנהג בכל מקום בישראל שקובעים ללמוד אחר התפילה בבית הכנסת ואומרים קדיש דרבנן, ואין אומרים קדיש דרבנן, אלא על תורה שבעל פה או דברי אגדה..."

'פסקי תשובות'

בספר פסקי תשובות בסימן קנה' אות א' כתב עצה שתועיל לקביעת עיתים לתורה:

"ובאותו שעה שקבע לעצמו זמן לימודו, כתב באור צדיקים (סימן כב' אות ה') שידמה לעצמו כמי שאינו נמצא בעולם הזה רק בגן עדן לפני השכינה, ובזה ינצל גם מניסיונות אלו הרוצים להפריעו בעניינים דחופים בעסקי העולם הזה".

ילקוט יוסף

גם בספר ילקוט יוסף בסימן קנה' - לילך לבית המדרש – סעיף ג' פסק את עניין קביעת עיתים לתורה והדגיש שיש לשמור על קביעות זו, גם אם סבור האדם שיהיה לו הרבה רווח באותו זמן: **"אחר שיצא מבית הכנסת ילך לבית המדרש, ויקבע עת ללמוד בכל יום, וצריך שאותו עת יהיה קבוע שלא יעבירנו אף אם הוא סבור להרויח הרבה".**

תהילת ה' ידבר פי – ביאור על ספר תהלים

ביאור ופירוש על ספר תהלים – עפ"י מלבי"ם ועוד

מזמור ו' בתהלים פותח בפסוק: "**למנצח בנגינות על השמינית מזמור לדוד**". מלבי"ם מבאר שאת המזמור הזה אמר דוד המלך, כשחלה במחלה כבידה וארוכה אחרי מעשה בת שבע, כשהוא מתמודד עם שני דברים. א – מחלתו הקשה. ב – האויבים שלו שמירדו את חייו. יוצא אם כן שבאותה תקופה היו לדוד המלך שני אויבים הפנימי – מחלתו, והחיצוני אויביו: "**מבואר כי מזמור זה התפלל עת חלה חולי כבד וארוך, אחר מעשה של בת שבע, כאשר קבלו חז"ל, והתפלל על חליו (ב' ז'). אבל גם אויביו שטמוהו וימררוהו בעת החיא, עד שהורע זה בעיניו יותר מן חליו, והתפלל גם עליהם (ז' יא'), עד שהמזמור בכללו, ידבר על שני מיני האויבים המכתירים את האדם, האויב הדבוק בו מתולדתו, שהם מזגי גופו ולחותיו המתקוממים עליו להחליאו ולחמיתו, והאויבים החיצוניים שהם זולתו מבני אדם:**

את פסוק ב': "**ה' אל באפך תוכיחני ואל בחמתך תיסרני**" מבאר מלבי"ם שדוד המלך מתייחס לשני מיני כעס: אף וחמה ומבאר את ההבדל ביניהם: "**יש הבדל בין האף ובין חמה, שהאף הוא הכעס הנגלה, והחמה היא תבערת אש הכעס בנסתר בנטירת שנאה ואיבה, ויהיה לפעמים אף בלא חמה אם רק מראה לו פנים נזעמים ואהבה במצפוניו, וחמה בלא אף אם מסתיר אפו ואיבתו, ויש הבדל בין תוכחה וייסור. התוכחה היא בדברים רכים, והייסור בו יאסור את נפשו בדברים קשים או ביסורים ממש, ותוכחת ה' עלי עוון, הוא לפעמים שלא יחטא בעתיד, וזה נקרא תוכחה, ודוד בקש שתוכחה זו לא תהיה באף רק בדברים רכים כאב את בנו.**

ולא הוצרך לבקש שלא יהיה בחמה ונטירת איבה, כי האויב לא יוכיח ולא ישתדל להשיבו אל דרך הנכונה, והתוכחה המגולה תהיה תמיד מאהבה מסותרת, ולא בקש רק אל באפך תוכיחני, ולפעמים יביא ה' יסורים על האדם בעבור החטא שכבר חטא, וייסורים האלה בהכרח הם באף, כי המיסר מראה בנגלהו שקוצף על המיוסר, ולכן בקש שעכ"פ אל בחמתך תיסרני. שלא יהיה מאיבה פנימית ונטירת שנאה כאויב המיסר, רק כמו שכתוב כי כאשר ייסר איש את בנו ה' אלוקיך מיסרך, ואמר ואהבו שחרו מוסר".

חוכמה ודרכי חיים - ביאור משלי

ביאור ופירוש על ספר משלי – עפ"י מלבי"ם ועוד

המלבי"ם כתב שמהמשלים שבספר, האדם לומד איך להתנהג בעניינים שבין אדם לחברו ובהנהגה המדינית.

את פרק ב' פסוק ג': "**כי אם לבינה תקרא לתבונה תתן קולך**: ביאר מלבי"ם, שהבינה היא התבוננות האדם מעט מעט ומוסיף דעת להוציא דבר מדבר, ואילו תבונה היא מבט כללי שכולל כל הדברים, והשגתה היא בראיה מרחוק.

את פסוק ד': "**אם תבקשנה ככסף וכמטמונים תחפשנה**" - מבאר המלבי"ם, כביטוי של היגיעה שמתייגע להעמיק בדברי החכמה העמוקים.

את פסוק ה': "**אז תבין יראת ה' ודעת אלוקים תמצא**" מבאר מלבי"ם שיראת ה', היא ראשית החכמה, שהרי החוכמה מתנגדת ליצר הלב, ולכן הם לא יופנמו ויחוקקו בלב האדם אלא ע"י יראת ה'. אבל יש לדעת שללא חוכמה, לא יהיה לאדם יראת ה', שהרי אי אפשר לאדם להבין את גדולת ה' ורוממתו עד שיירא מפניו רק ע"י החכמה, המלמדת אותו ללכת בדרכי ה'.

"**כבר התבאר כי ראשית חכמה יראת ה', שאחר שחקי החכמה אין עליהם מופת והם מתנגדים ליצר הלב, אי אפשר שיחקו חקי החכמה בלב אלא ע"י יראת ה', וכמ"ש חז"ל אם אין יראה אין חכמה, שע"י יראת ה' יקבעו בלבו חקי החכמה אשר צוה ה' ונתנם לבני אדם, אולם אמרו עוד שאם אין חכמה אין יראה, שא"א שיבין אדם גדולת ה' ורוממתו עד שיירא מפניו רק ע"י החכמה, שהיא תלמדהו ללכת בדרכי ה' ועל ידה יבין גדולתו של יוצר בראשית, עד שיבין יראת ה'...**"

ועוד, אפילו שהחכמה אינה נודעת ע"י החוש והמופת, ע"י היראה יקבעו בליבו אמונה אומן חקי החכמה הנתונים מאלוקי עולם אשר הוא ירא מגדולתו, ויורגל בהם עד שישובו להיות אצלו כדברים הנודעים בחוש וכמושכלות, אמנם אם יוסיף בבקשת החכמה לבקשה ככסף וכמטמונים, אז יבא למדרגה למצוא דעת אלוקים, והם הידיעות הנשגבות בענייני האלוקות כמו מעשה בראשית ומעשה מרכבה שאין מוסרים אותם אלא לחכם ומבין מדעתו".

קול ששון לילדים

שאלות לגיל הרך (כיתות א' עד ג')

1. את איזה שבט לא בירך משה רבנו לפני פטירתו ובברכת מי כללו?

א. שבט גד, וכללו בשבט יהודה. ב. שמעון וכללו בשבט יהודה.
ג. שמעון וכללו בשבט ראובן. ד. שמעון וכללו בשבט לוי.

2. משה בירך את ישראל לפני מותו, ממי למד זאת?

א. מאברהם שבירך את יצחק. ב. מיעקב שבירך את השבטים.
ג. מיצחק שבירך את יעקב ועשו. ד. כל התשובות נכונות.

3. איזה סוגי מתכות מוזכרים בברכות משה רבנו ובאיזה שבט?

א. זהב, כסף ונחושת בשבט יהודה. ב. זהב כסף וברזל בשבט אשר.
ג. ברזל ונחושת בשבט אשר. ד. ברזל, נחושת כסף וזהב בשבט גד.

שאלה עפ"י פירוש ספורנו - כיתות ד' עד ח'

7. "הראיתיך בעינך ושמה לא תעבור" (לד') למה הראה לו ה' את הארץ?

א. כהוקרה על מסירותו לישראל. ב. על מנת שיברך את הארץ.
ג. כדי שיעיד לשלושת האבות שה' קיים הבטחתו. ד. ב' וג' נכונות.

שאלות עפ"י רש"י ילדי כיתות ד' עד ח'

4. למי הכוונה בפסוק "...ומתחת זרועות עולם..." (פרק לג')?

א. לשלושת האבות שהם יסוד העולם. ב. למשה ואהרון.
ג. לסיחון ועוג מלכי כנען. ד. לצדיקים שמגינים על בני דורם.

5. "...אֲשֶׁר עָשָׂה מֹשֶׁה לְעֵינֵי כָּל יִשְׂרָאֵל..." (לד') לאיזה מעשה הכוונה?

א. לקריעת ים סוף. ב. שבירת לוחות הברית.
ג. הרמת ידיו במלחמה עם עמלק. ד. תשובות א' וג' נכונות.

6. "...דן גּוּר אַרְיֵה יְזַנֵּק מִן הַבָּשָׁן" (פרק לג') מדוע דימה אותו לאריה?

א. לתאר את לחוזקו ואומצו. ב. רמז לשמשון שיצא משבט דן.
ג. מפני שהוא היה סמוך לספר. ד. ממנו יצאו דיינים הצריכים גבורת אריה.

שאלה עפ"י פירוש ספורנו - כיתות ד' עד ח'

8. "ויתמו ימי בכי אבל משה" (פרק לד') מדוע רק בתום הבכי על משה?

א. בימי הבכי לא נדרשה חוכמה. ב. לכבודו של משה נמנעה ממנו חוכמה.
ג. בימי בכי אין חוכמה ואין עצה. ד. תשובות א' וג' נכונות.

ברכות והודעות

לתושבי חשמונאים וכלל ישראל – ברכה לקראת יום שבת ושמיני עצרת/שמחת תורה – יהי רצון מלפני שוכן מרומים שתזכו ונזכה שהתורה תהיה עריבה בפינו ובפיות צאצאינו לכל הדורות.

עמותת "דעת צדקות" נותנת שירות חינמי ללימוד תורה משמעותי על ידי כעשרים ושישה אברכי כולל "ברכת אברהם" לימי אזכרה של קרוב משפחה – נא לפנות לרב שמעון בוחניק – 050-2339941